

Broedvogelinventarisatie De Plateaux 1988.

T. vd. Vleuten, M. Rissenbeek, J. Kolsters, M. vd. Broek & M. Bakermans.

INLEIDING

In het voorjaar en de zomer van 1988 werd er een broedvogelonderzoek verricht in het natuurgebied "de Plateaux". Dit gebeurde naar aanleiding van een verzoek van Natuurmonumenten, die graag in het bezit zou komen van een complete broedvogellijst. Zij is namelijk sinds 1982 eigenaar en beheerder van dit gebied. Tegelijk zou dan de Plateaux onderzocht kunnen worden op de bijzondere soorten, een onderzoek van het SOVON waaraan VWG "De Kempen" ook medewerking verleent.

Het natuurgebied de Plateaux, dat 258 ha. groot is, ligt ten zuiden van Eindhoven, aan de Luikerweg tussen Valkenswaard en Hasselt (België), nabij de Bergeijkse Barrière (zie fig. 1). De zuid- en oostgrens van het gebied wordt gevormd door de Belgisch-Nederlandse grens, de noordgrens door het ruilverkavelingsgebied Borkel en Schaft en het natuurgebied de Lage Heide. De westgrens wordt voor een groot deel gevormd door de Luikerweg; een klein deel van het gebied ligt ten westen van deze weg.

Dit vrij grote natuurgebied werd door 5 personen geïnventariseerd in een beperkt aantal bezoeken. Door tijdgebrek en een tekort aan mankracht kon geen volledige inventarisatie worden gemaakt. Dit mooie en zeer rustige natuurgebied verdient echter beter. Wellicht gaat volgend jaar al

een grotere groep mensen aan de slag om een completer beeld van de avifauna van dit gebied op papier te krijgen.

Rest ons nog Natuurmonumenten te bedanken voor het verstrekken van kaartjes, gegevens en het beheersplan.

BESCHRIJVING VAN HET GEBIED

Het natuurmonument De Plateaux heeft een oppervlakte van ruim 258 ha. Daarvan bestaat 136 ha. uit bos, 50 ha. uit heide en 10 ha. wordt gevormd door het voormalig vloeiveidencomplex de Pelterheggen. Verder is 16 ha. nog in gebruik als opslagterrein voor heipalen en 30 ha. als landbouwgrond (zie fig. 2). Tot het gebied behoort tenslotte ook nog het Afwateringskanaal dat op Belgisch grondgebied gelegen is en vanaf het kanaal Bocholt-Herentals over een afstand van 4 km. kalkrijk Maaswater aanvoert ten behoeve van de vloeiveiden.

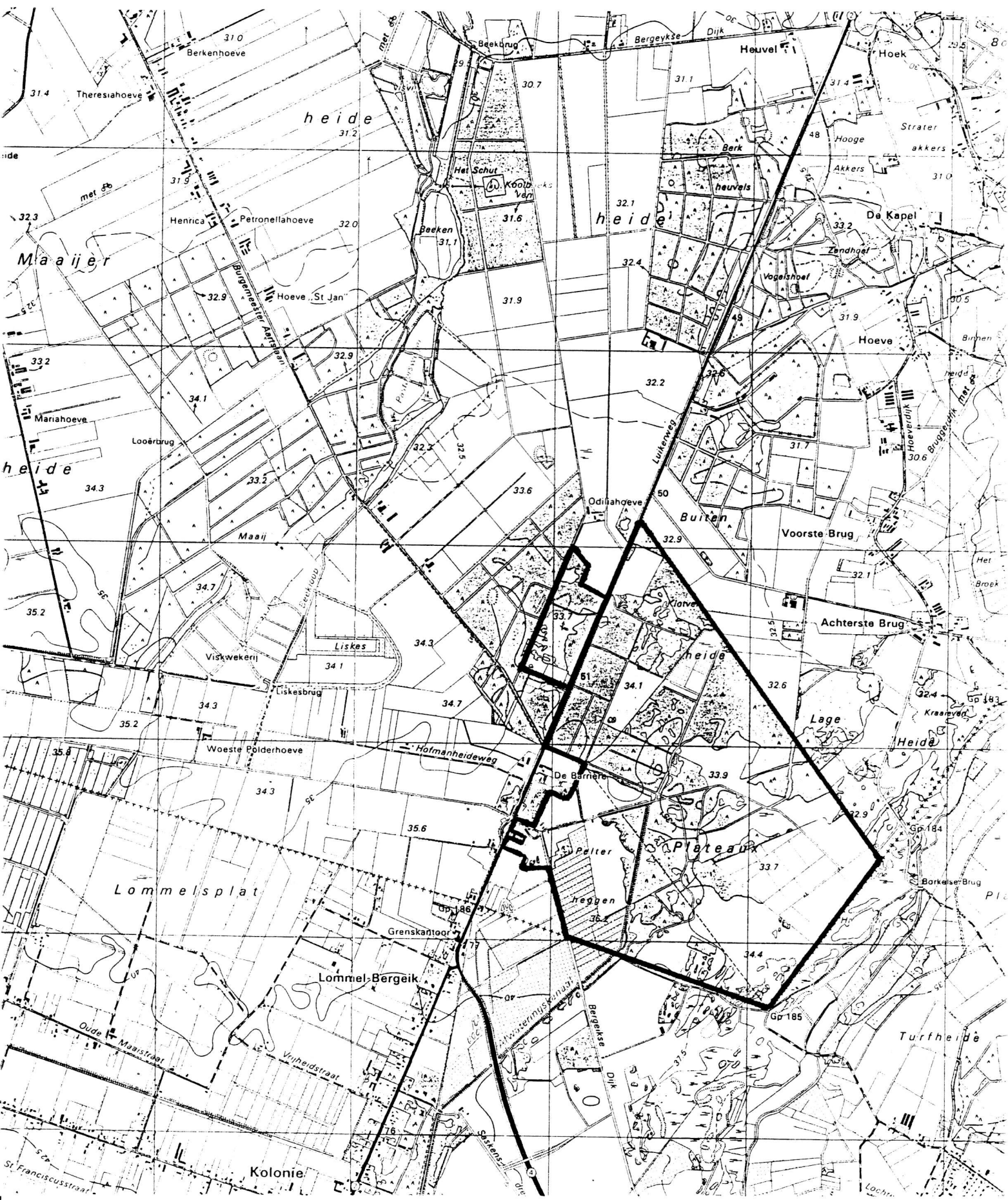
Het landschap van de Plateaux vormt een geheel met de natuurgebieden de Lage Heide en het in België gelegen Hagevenreservaat.

Enkele terreintypen zullen hieronder in het kort beschreven worden.

Naaldbossen

Tot halverwege de 19e eeuw maakte De Plateaux deel uit van het Kempisch heidelandschap dat gekenmerkt werd door een grote openheid. Nadien

Figuur 1: Ligging van het gebied "De Plateaux". Kaartblad 57B.

zijn grote delen van de heide ontgonnen en zijn de hogere delen beplant met Grove Den. Tussen 1890 en 1910 is het grootste deel van de grovedennenbossen in De Plateaux gekapt en gedeeltelijk herbeplant met een tweede generatie Grove Den. Inmiddels zijn enkele percelen begroeid met een derde generatie naaldbout nl. Corsicaanse Den.

In de oudere naaldbossen is nauwelijks een struiklaag aanwezig. De kruidlaag bestaat voornamelijk uit Bochtige Smele en/of Pijpestrootje.

Het beheer van de naaldbossen is gericht op zelf regulerende boslevensgemeenschappen die bestaan uit inheemse boom- en struiksoorten welke ter plaatse thuishoren. Uitheemse soorten als Fijnspar en Corsicaanse Den worden dunningsgewijs verwijderd.

Loofbossen

De in de lagere en tevens vochtige terreingedeelten gelegen loofbossen bestaan uit boomsoorten als Ruwe Berk, Zachte Berk, Zomereik en Es. Het voorkomen van de Zwarte Els is beperkt tot de meest natte gedeelten. In de struiklaag op de vochtige plaatsen komen Vuilboom, Vogelkers, Hondсроos en Grauwe Wilg voor. De stukjes loofbos op de hogere gronden bestaan voornamelijk uit eiken en berken.

Heide

Tot het midden van de vorige eeuw bestond De Plateaux voornamelijk uit heide. De heide was van economische betekenis voor het weiden van schapen en voor de bijenhouderij, ze leverde bovendien Pijpestrootje voor dakbedekkingen, heidetakken voor bezemrijs en turf voor verwarming en het afbranden van boekweitvelden.

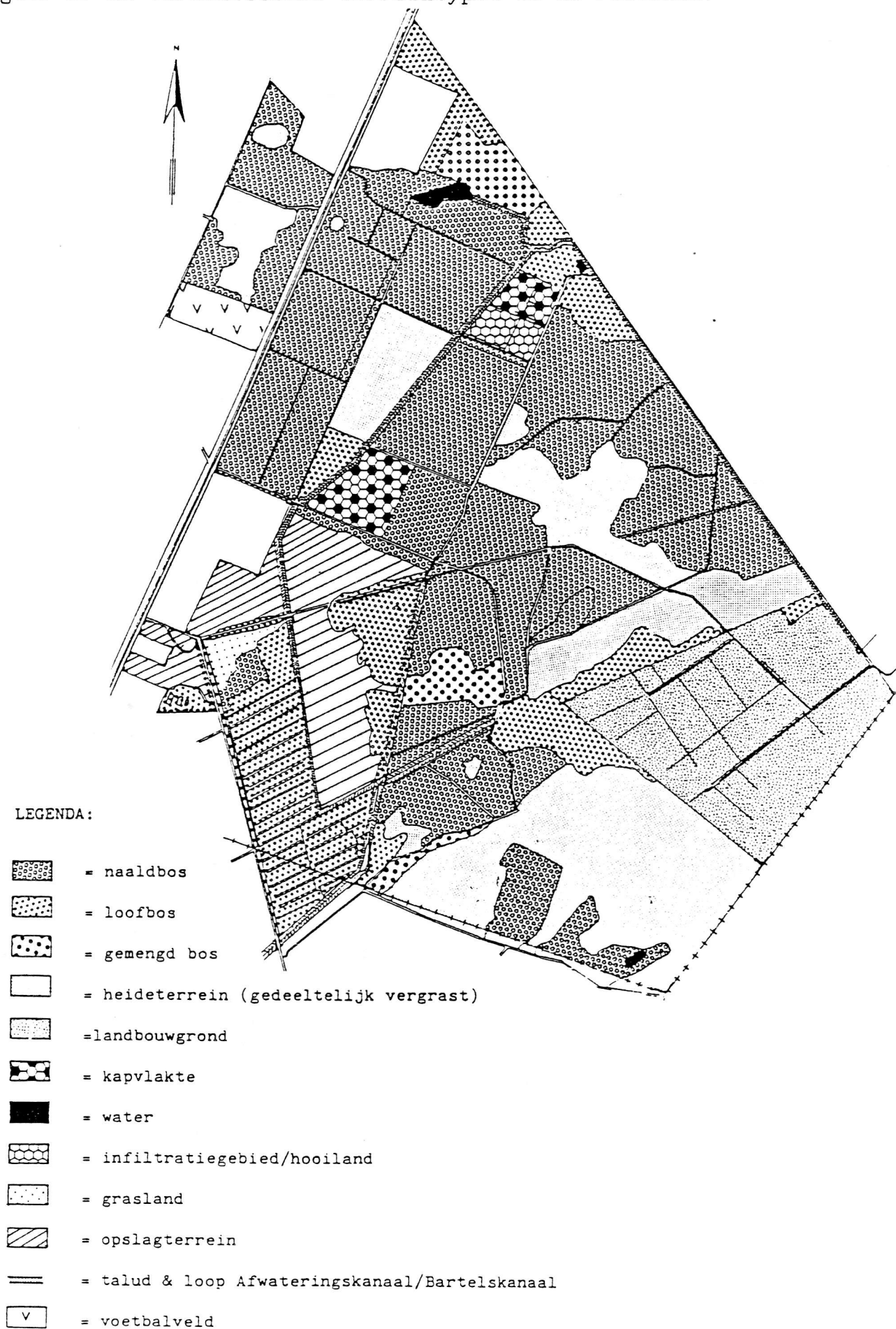
Nu is er in dit gebied nog ongeveer 50 ha. heide over. In 1978 kreeg het gebied landelijke bekendheid doordat particulieren, welke het terrein gekocht hadden van Madame Ogez, het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Bergeijk negeerden en 38 ha. heide omploegden, freesden en bemestten, met de bedoeling er snijmais te gaan telen. Op gerechtelijk bevel werd de grond weer ingezaaid met heide.

In de droge heide bepaalt Pijpestrootje het aspekt. Daar waar recentelijk gemaaid en gebrand is komen Struikheide, Schapezuring en Pilzegge voor. In de laagte groeit naast Pijpestrootje ook Dopheide. Andere voorkomende plantesoorten zijn Lage Zegge, Blauwe Zegge, Biezeknoppen, Knolrus en Stekelrus. In het zuidelijk deel van het gebied komen nog enkele voedselarme vennetjes voor met Veenpluis, Snavelzegge, Knolrus, en Waterveenmos. Het beheer is gericht op behoud en zo mogelijk verdere ontwikkeling van de levensgemeenschappen van droge heide, natte heide, (hei)schraal grasland en de overgangen daartussen, door middel van periodiek branden en maaien en begrazing door paarden.

De Pelterheggen

Het vloeiveidecomplex de Pelterheggen ligt in het zuidelijk deel van het gebied en is rond 1850 aangelegd. Hiertoe werd de heide ontgonnen en het terrein geëgaliseerd. Daarna werden er bevoeiingsbedden aangelegd met een dicht net van bovensloten, ondersloten, zoeven en verdeelwerken. Het waterpeil van het Kempens kanaal lag hoger dan het bodemniveau van de vloeiveiden, zodat deze, voorheen arme en

Figuur 2: De verschillende terreintypen in de Plateaux.

zure, heidegronden gemakkelijk bevoloed konden worden met kalkrijk Maaswater. De bevoelende percelen werden geleidelijk verrijkt en er verscheen een groot aantal, met name kalkminnende, plantesoorten.

De handel in hooi was in de tweede helft van de vorige en het begin van deze eeuw omvangrijk en was een belangrijke vorm van werkgelegenheid. Toen geleidelijk de vraag naar hooi afnam, ging men in de Pelterheggen begin jaren vijftig, over op populierenaanplant. Het bevoeiingssysteem werd vervangen door een infiltratiesysteem waarbij het aangevoerde water niet meer over het maaiveld stroomde maar langzaam in de bodem zakte.

Door Natuurmonumenten worden de Pelterheggen weer gedeeltelijk als vloeuweide beheerd; hiertoe zijn al een aantal percelen populieren gekapt. Hoewel veel van de vroegere vloeuidenvegetatie verloren is gegaan kunnen toch nog typische soorten als Herfsttijloos, Frans Raaigras, Grote Keverorchis, Kraailook en Breedbladig Handekenskruid worden aangetroffen.

Klotven

Vanaf de Pelterheggen stroomt het inmiddels gefiltreerde water via het Plateauxkanaal, dat als benedensloot voor de

Pelterheggen fungeert, noordwaarts richting Klotven. Met behulp van dit water wordt het Klotven kunstmatig op peil gehouden. Het water dat het Klotven bereikt is ondanks de filtratie nog vrij voedselrijk en zorgt voor een typische flora met veel Galigaan en Kleine Waterweegbree.

Bovenstaande geeft een indruk van de gevarieerdheid van het gebied dat ook nog enkele mooie singels, houtwallen en lanen herbergt. De variatie in het gebied en de gunstige ligging leiden tot een interessante vogelstand. De recreatiedruk is opvallend laag.

WERKWIJZE

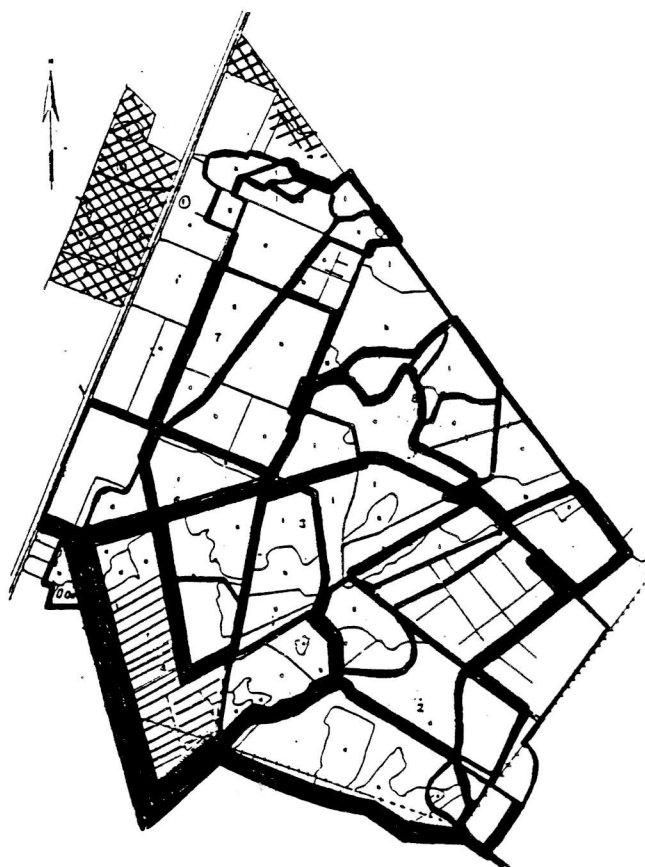
De inventarisatie van de Plateaux omvatte de periode half april tot eind juni 1988. In deze periode werden 8 bezoeken afgelegd, waarvan de details zijn opgenomen in tabel 1.

Voor een dergelijk groot gebied (258 ha.) dus een klein aantal bezoeken met telkens een laag aantal waarnemers. Door de grootte van het gebied was het tevens onmogelijk om tijdens één bezoek het hele gebied goed te doorkruisen. Sommige delen zijn daarom onvoldoende geïnventariseerd (zie fig. 3).

Tabel 1: Data, tijden en aantallen personen bij de inventarisatiebezoeken aan de Plateaux in 1988.

1.	16 april	van	8.00 u.	tot	11.00 u.	met	6 personen
2.	30 april	van	5.30 u.	tot	9.00 u.	met	4 personen
3.	14 mei	van	5.30 u.	tot	8.00 u.	met	1 persoon
4.	23 mei	van	5.30 u.	tot	9.00 u.	met	1 persoon
5.	11 juni	van	6.00 u.	tot	9.00 u.	met	2 personen
6.	11 juni	van	9.00 u.	tot	11.00 u.	met	1 persoon
7.	22 juni	van	21.45 u.	tot	23.15 u.	met	1 persoon
8.	25 juni	van	20.00 u.	tot	23.30 u.	met	3 personen

Figuur 3: De routes die gevolgd zijn bij de inventarisatie. Hoe vaker de route gelopen is, des te dikker is de lijn. De kruislings gearceerde gebieden zijn niet bezocht.

De methode die we tijdens deze inventarisatie gebruikten was de zogenaamde territoriumkartering. Alle waarnemingen van vogels in het gebied die op broeden wezen, hebben we ingetekend op dagkaarten. Van deze dagkaarten hebben we later soortkaarten gemaakt. Daarna hebben we de gegevens op deze soortkaarten geclusterd. Van waarnemingsclusters die duidelijk wezen op broedterritoria werden de eindkaarten gemaakt. Zij geven dus een beeld van

het aantal territoria per soort in dit gebied. De vogels moesten minimaal 2 of 3 maal zingend of baltsend binnen een broedterritorium worden waargenomen, voordat ze verwerkt werden op de eindkaarten. "Waarschijnlijke" en "mogelijke" territoria zijn meestal niet opgenomen en laten ons met een aantal twijfelgevallen achter.

Zeer algemene soorten zoals Merel, Ringmus, Fitis en Tjiftjaf zijn wegens tekort aan mankracht en tijd niet uitgewerkt in deze inventarisatie. De waarnemers hadden zich vooral gericht op de bijzondere en meer specifieke soorten van dit gebied.

Op de soortenkaartjes zijn de zekere territoria aangegeven met een zwart bolletje, waarschijnlijke territoria met een half zwart half wit bolletje. De bolletjes duiden geen broedplaatsen aan maar vertellen ons waar het zwaartepunt ligt van de waarnemingen binnen een territorium.

LIJST VAN BROEDVOGELS

Bij de bijzondere en meer specifieke soorten zijn aantallen territoria vermeld. Bij enkele soorten zijn gegevens van voorgaande jaren gebruikt, hetgeen is aangegeven. Voor soortkaartjes zie volgende pagina's.

Wilde Eend	
Havik	1 (1987)
Buizerd	2 à 3
Boomvalk	mogelijk
Kwartel	1 (1987)
Fazant	
Waterhoen	
Kievit	2
Wulp	3
Holenduif	
Houtduif	
Tortelduif	
Koekoek	>2
Stenuil	1 (1986)
Ransuil	2
Nachtzwaluw	1
Groene Specht	4
Zwarte Specht	1
Grote Bonte Specht	4
Boomleeuwerik	2
Veldleeuwerik	2
Boompieper	21
Graspieper	2
Gele Kwikstaart	1
Witte Kwikstaart	
Winterkoning	
Heggenus	
Roodborst	
Blauwborst	1
Zwarte Roodstaart	1
Gekraagde Roodstaart	5
Roodborsttapuit	6
Merel	
Zanglijster	
Grote Lijster	>2
Bosrietzanger	1
Spotvogel	2
Grasmus	4
Tuinfluit	10
Zwartkop	12
Fluiter	3 à 4
Tjiftjaf	
Fitis	
Goudhaantje	

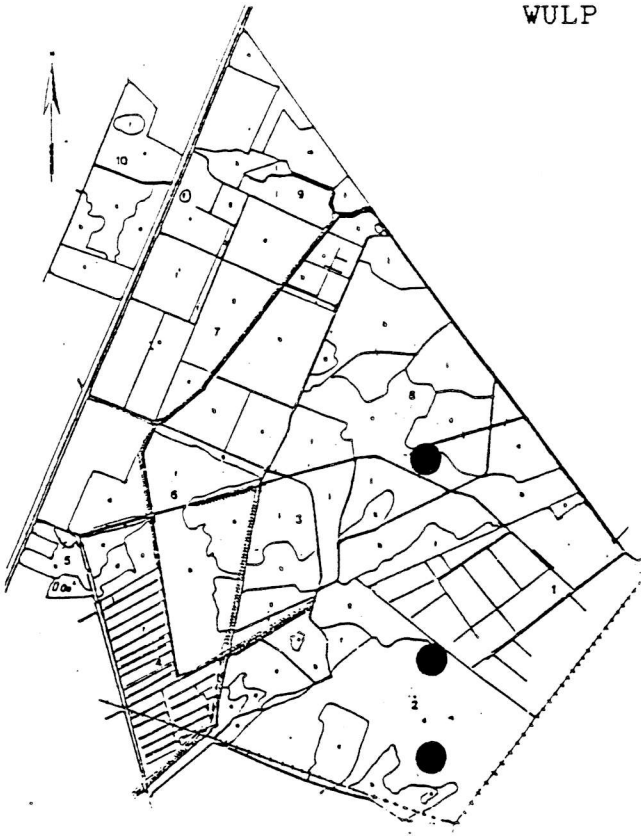
Grauwe Vliegenvanger	2
Staartmees	
Matkop	
Kuifmees	
Zwarte Mees	
Pimpelmees	
Koolmees	
Boomkruiper	4
Wielewaal	3
Vlaamse Gaai	
Ekster	
Kauw	
Zwarte Kraai	
Spreeuw	
Ringmus	
Vink	
Kneu	
Geelgors	3
Rietgors	1
(totaal 63 soorten)	

OVERIGE WAARNEMINGEN

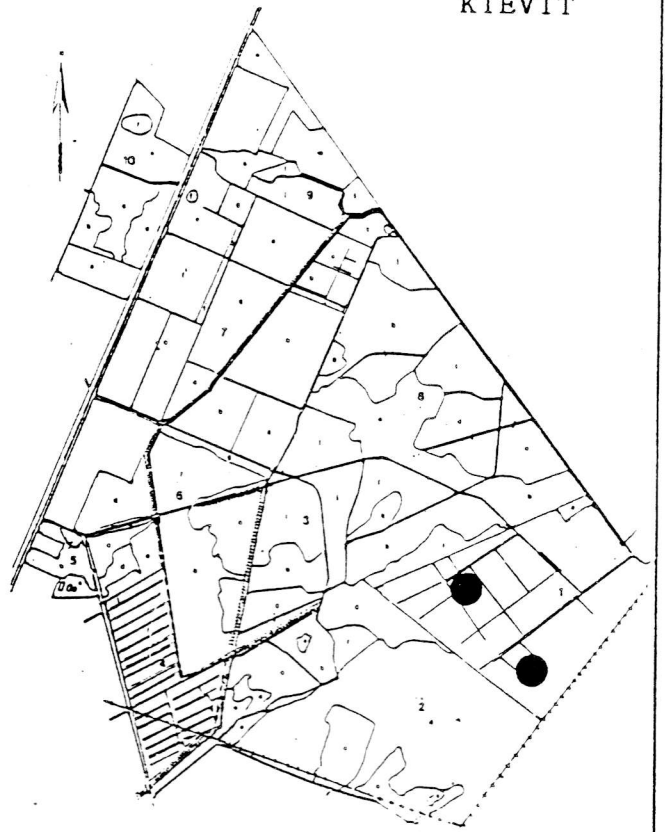
Roerdomp
Blauwe Reiger
Wintertaling
Slobeend
Rode Wouw
Bruine Kiekendief
Sperwer
Torenvalk
Scholekster
Watersnip
Grutto
Kokmeeuw
Boerenzwaluw
Huiszwaluw
Nachtegaal
Tapuit
Snor
Bonte Vliegenvanger
Groenling

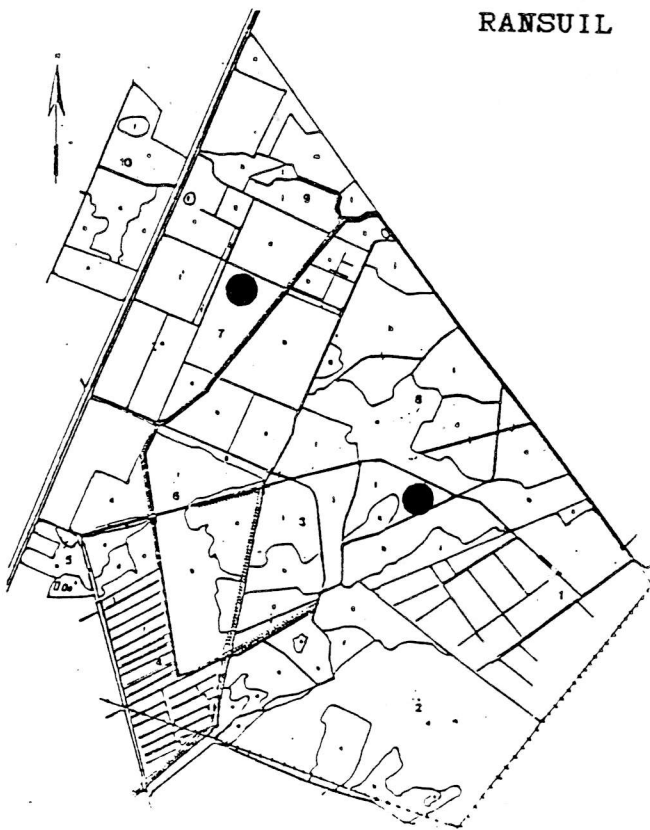
WULP

KIEVIT

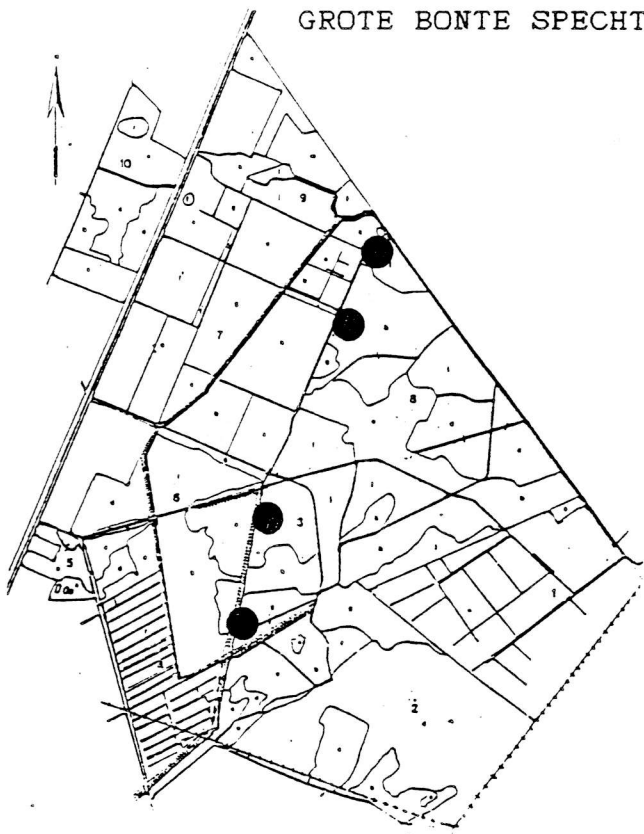
RANSUIL

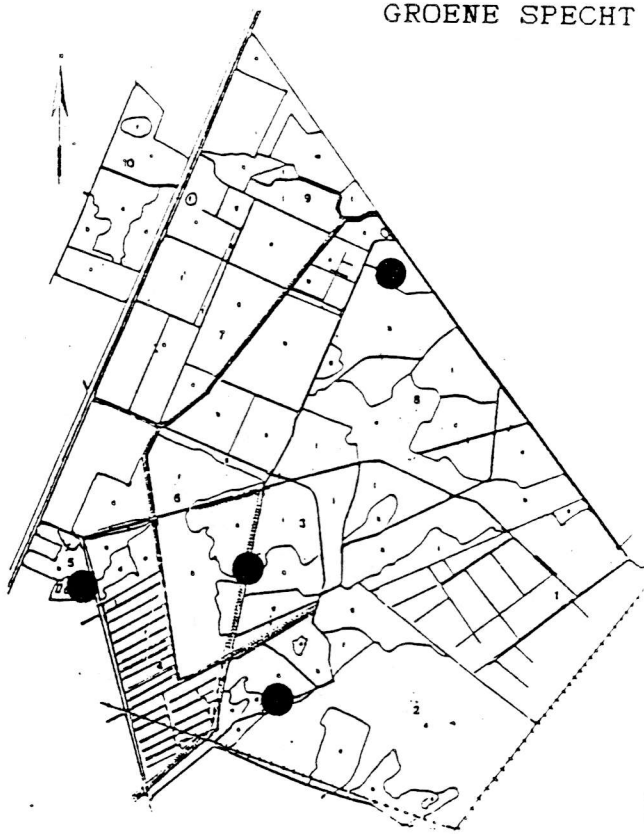
NACHTZWALUW

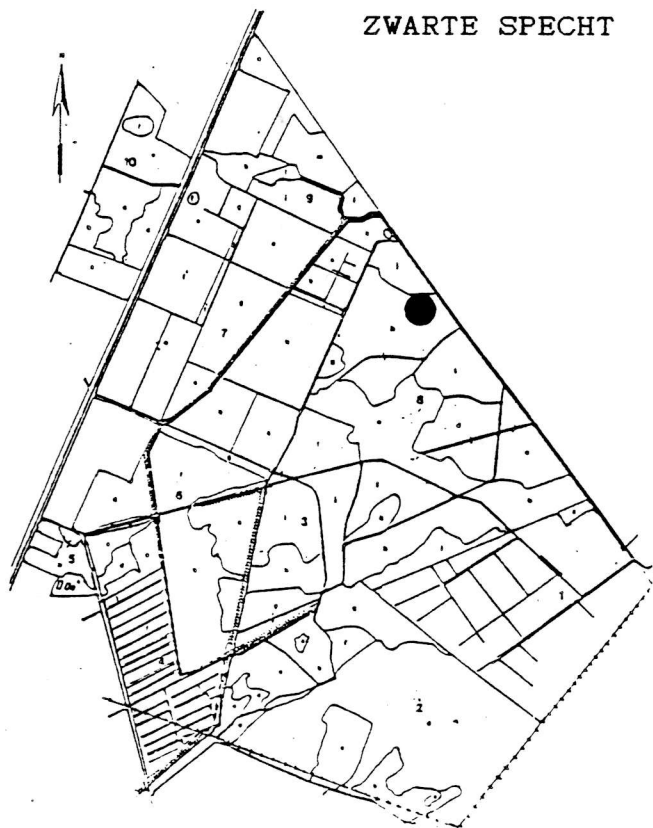
GROTE BONTE SPECHT

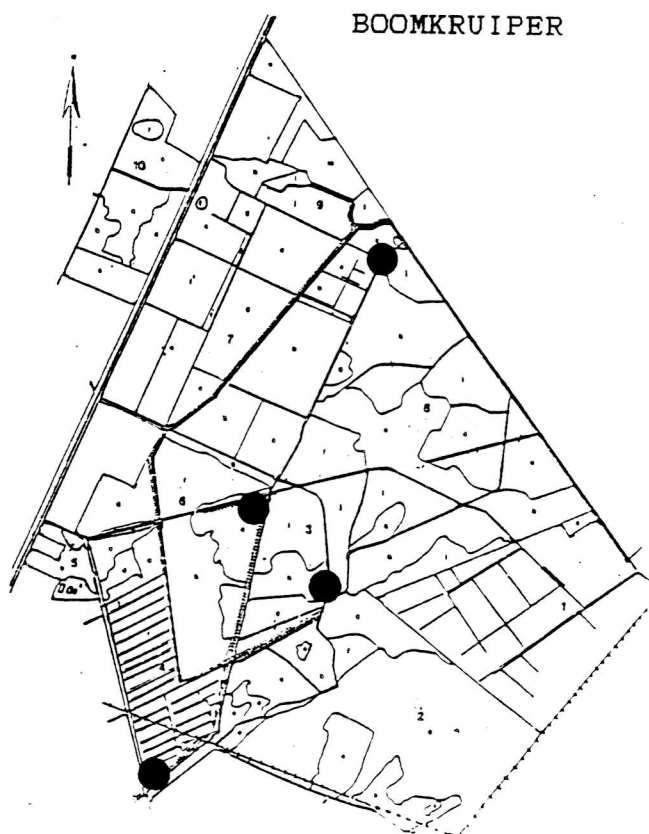
GROENE SPECHT

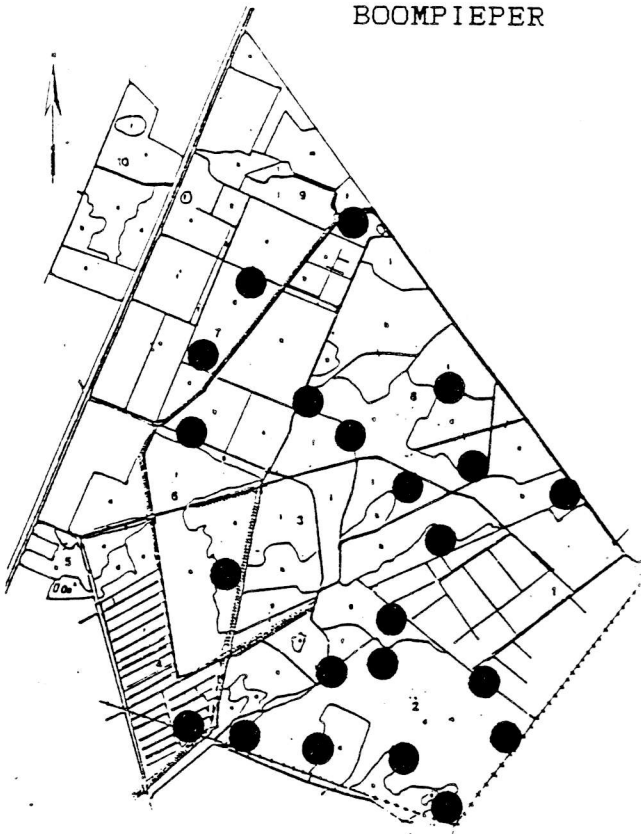
ZWARTE SPECHT

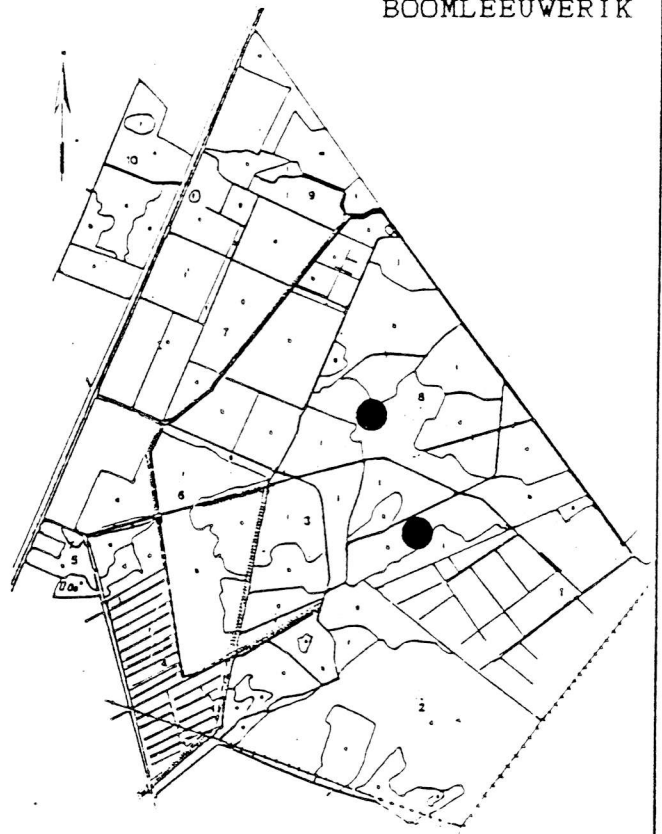
BOOMKRUIPER

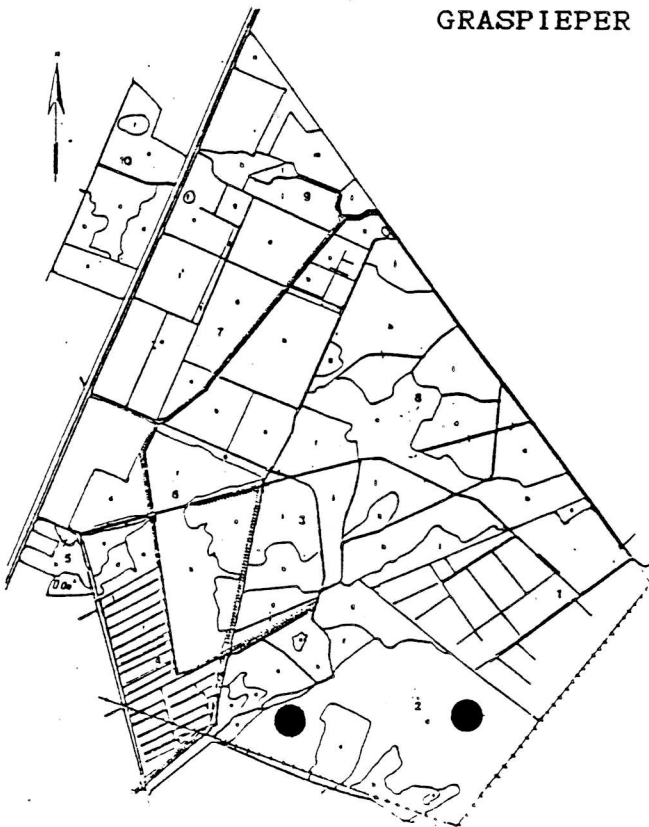
BOOMPIEPER

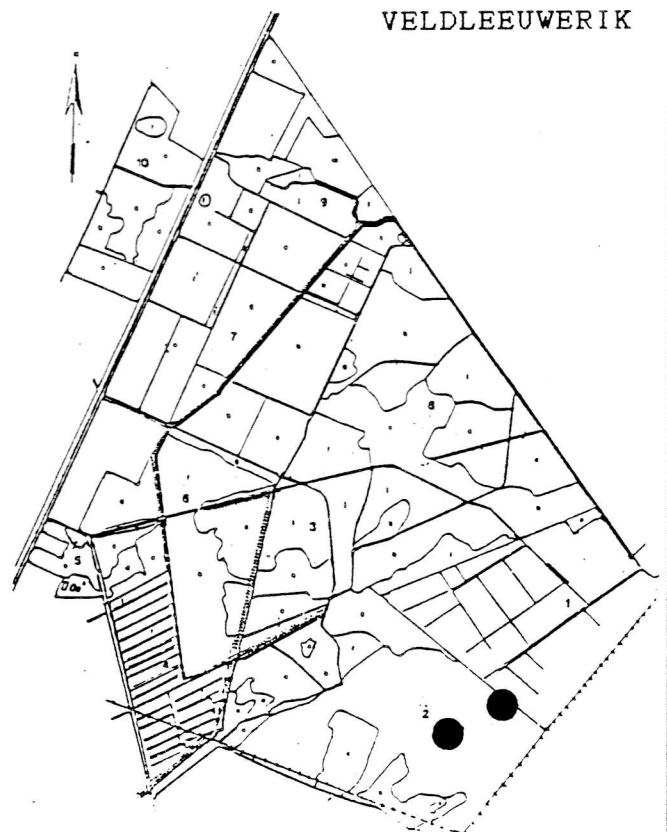
BOOMLEEUWERIK

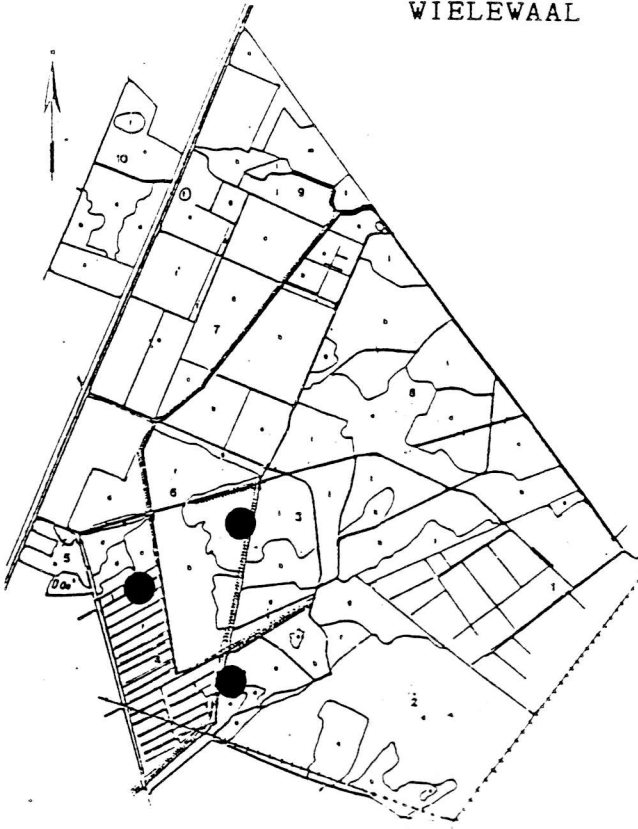
GRASPIEPER

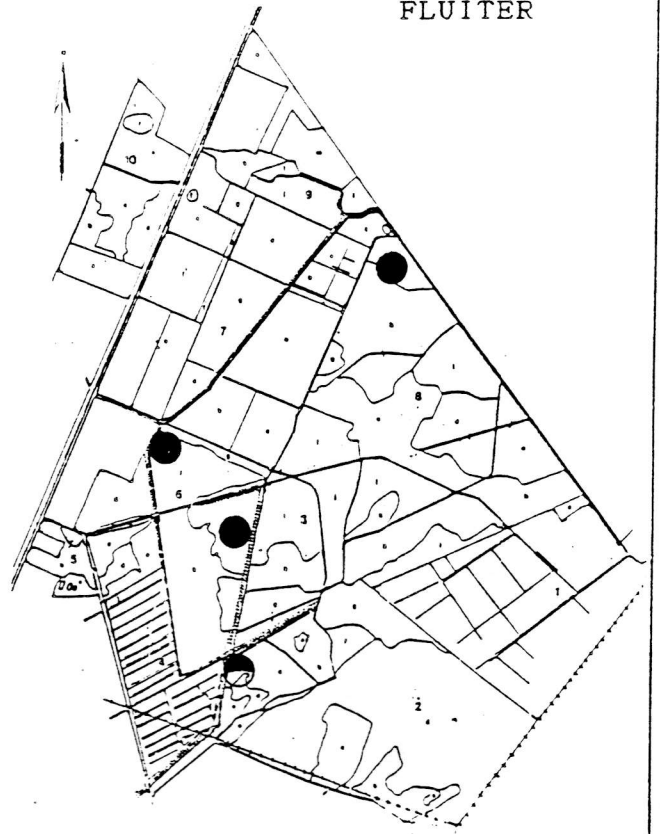
VELDLEEUWERIK

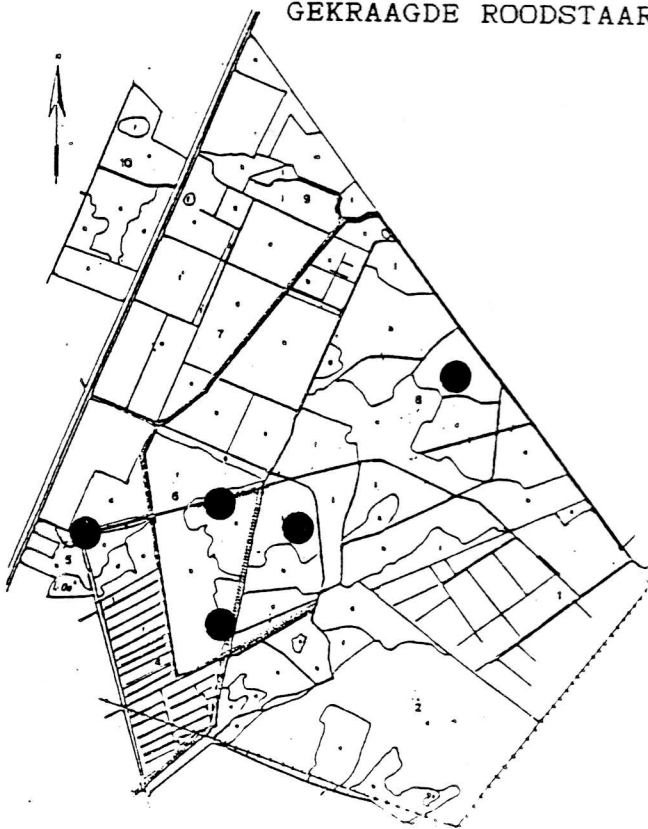
WIELEWAAL

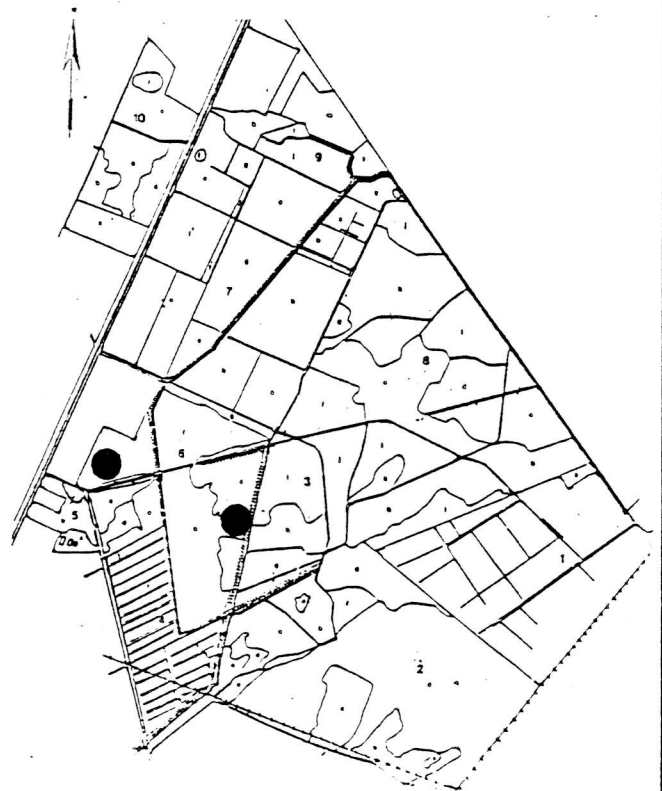
FLUITER

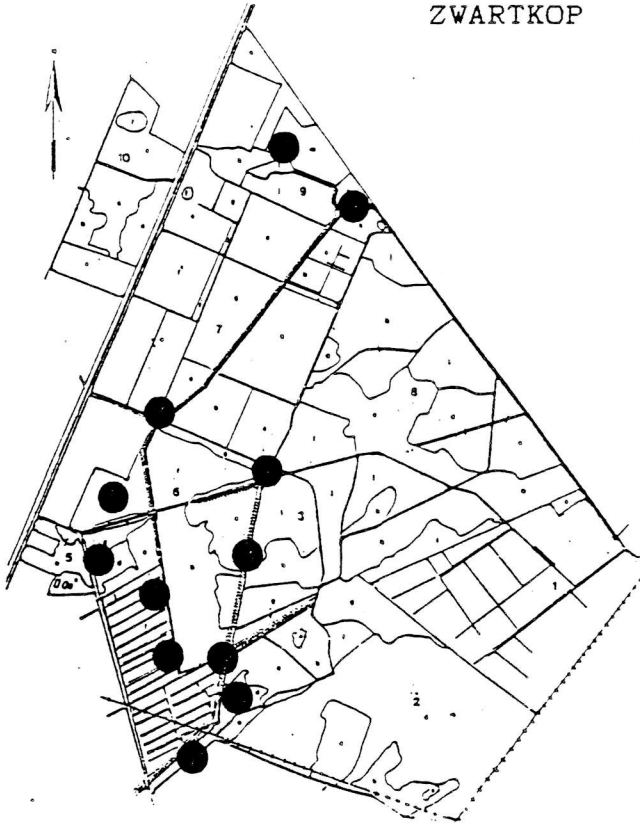
GEKRAAGDE ROODSTAART

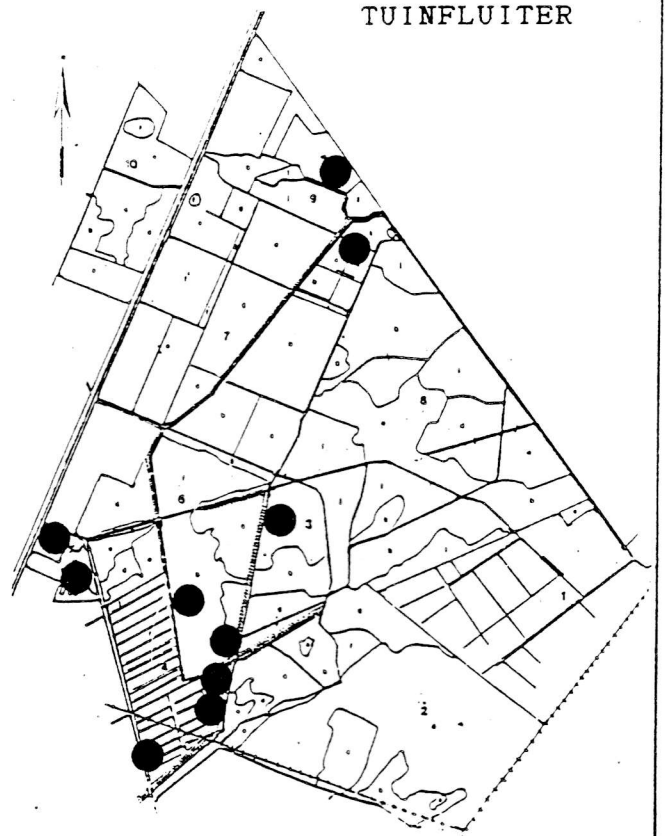
GRAUWE Vliegenvanger

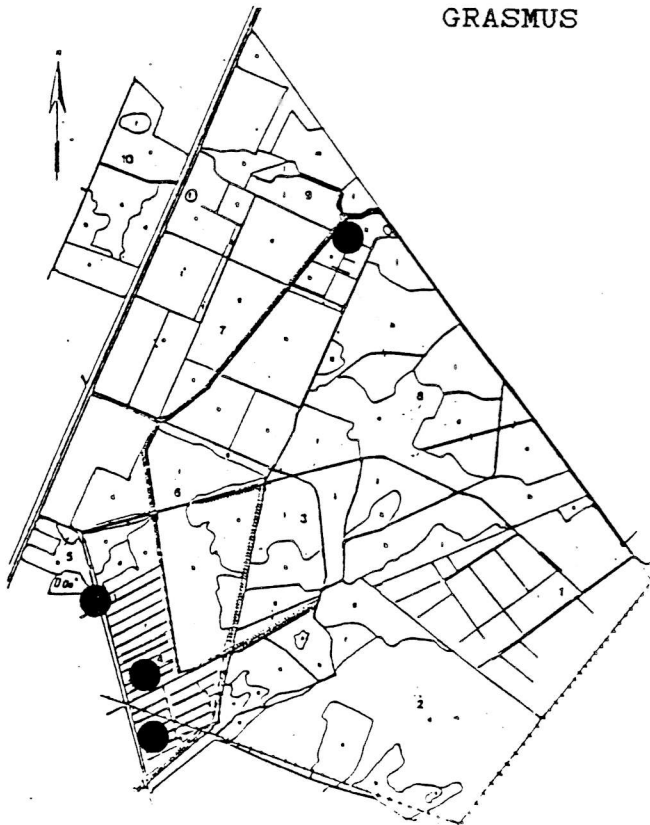
ZWARTKOP

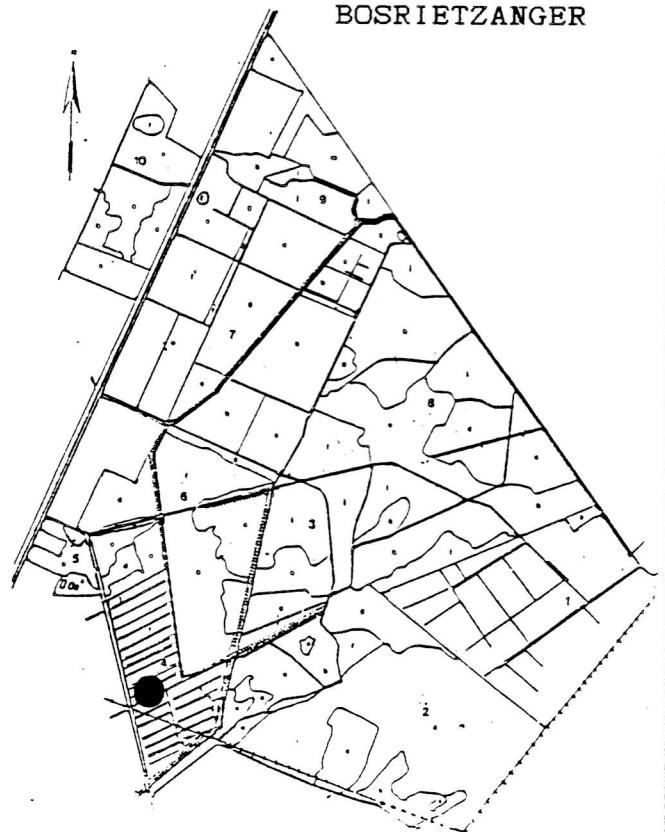
TUINFLUITER

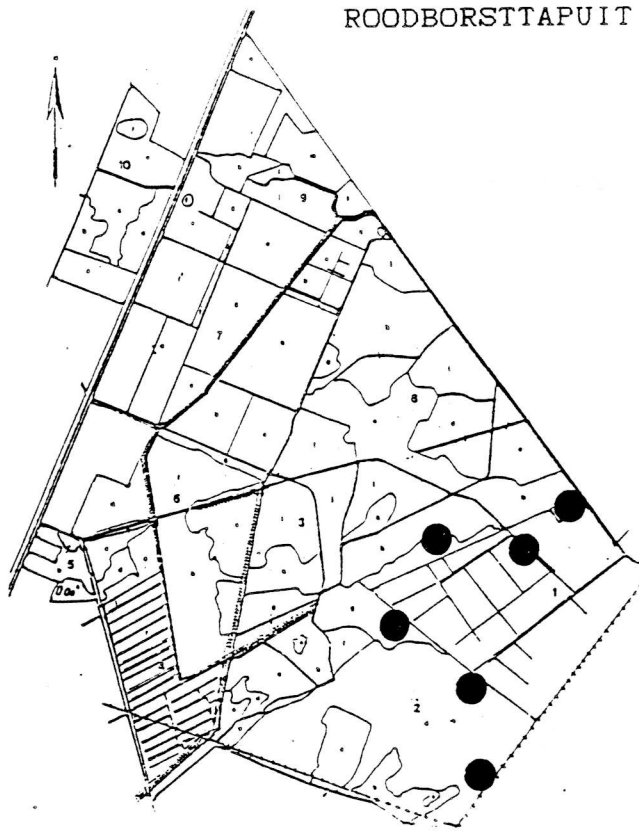
GRASMUS

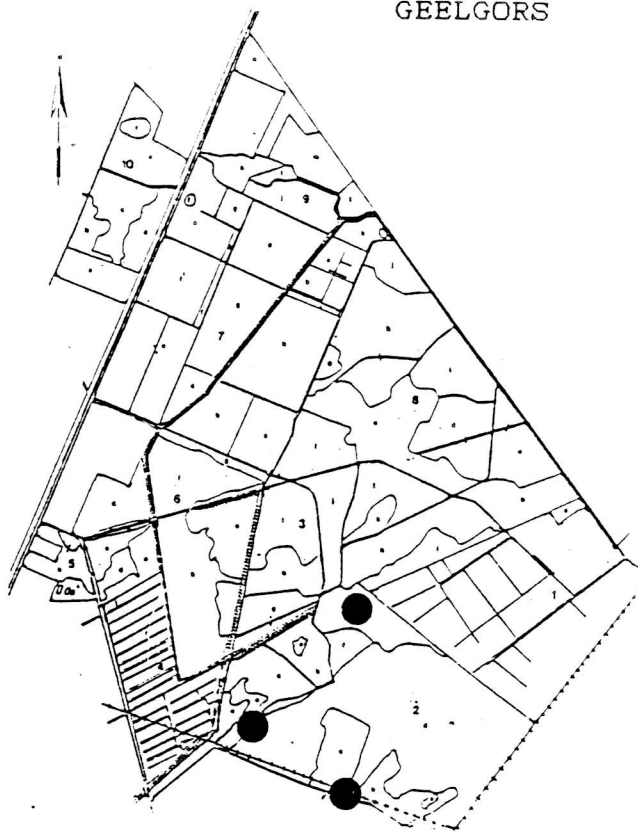
BOSRIETZANGER

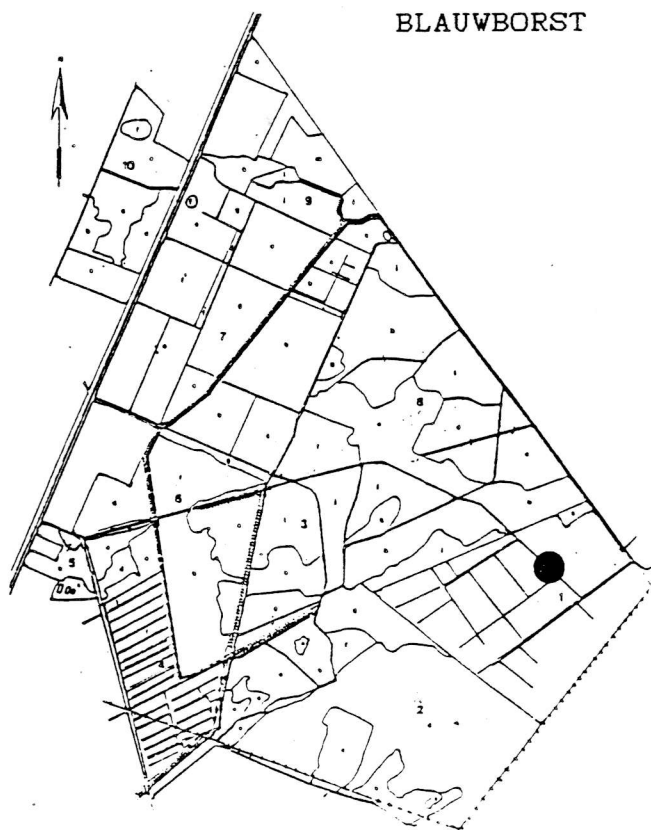
ROODBORSTTAPUIT

GEELGORS

BLAUWBORST

RIETGORS

